

Klas Torstensson född 1951
Himmelen för orkester (2012)

Speltid ca 20 min

Klas Torstensson är sedan 1973 bosatt i Nederländerna, och utgör med sin konturskarpa och starkt personliga konst en vital del av musikkivet i både Nederländerna och Sverige. Som tonsättare är han i stort sett självlärd. Ett huvudverk är operan Expeditionen, som skildrar upptäcktsresanden Samuel August Andrée och hans olyckliga ballongfärd mot Nordpolen 1897. Ett annat huvudverk är de gripande kvinnoporträtten i sångcykeln In grosser Sehnsucht för sopran och pianotrio. Båda verken är skrivna för hans hustru, sopranen Charlotte Riedijk. Ett tredje huvudverk är körverket Arcadia 1689, som skall uruppföras i Concertgebouw Amsterdam den 21 mars.

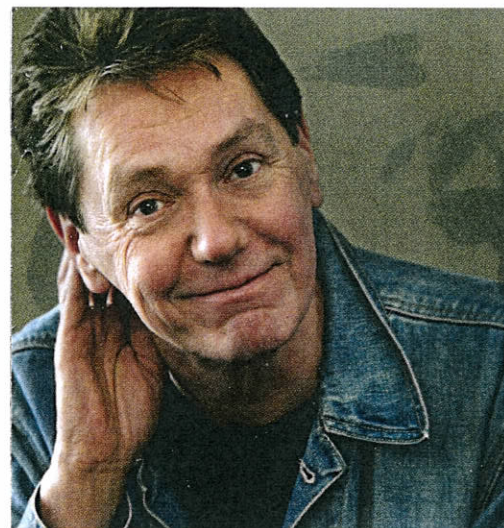
Himmelen, sambeställd av Kungliga Filharmonikerna och Brabants Orkest i Eindhoven, utgör slutstenen i orkestertrilogin A Cycle of the North (2007–12). Den första delen av trilogin, Fastlandet

(2007), skrevs som öppningsverk för konsertserien "Sibelius och den nya musiken" i Concertgebouw, Amsterdam, säsongen 2007–08. Torstensson kommenterar:

"När jag vintern 2006 stod och högg ved vid vår småländska sommarstugas bastu, såg jag en fylking på tio-tolv svanar som flög rakt över mig på uppskattningsvis mer än hundra meters höjd. En otroligt vacker syn! Sibelius var mycket fascinerad av svanar, och då inte bara den mytologiska fågeln ur Kalevala-eposet. I andra delen av Fastlandet citerar jag det engelska horn-motivet (bara de första fyra tonerna) ur Tuonelas svan, som ingår i Sibelius Lemminkäinen-svit."

Polarhavet, andra delen i trilogin, är titeln till trots ett abstrakt stycke musik. Vinden som tidvis hörs i högtalarna, avslöjar vare sig sitt geografiska eller klimatologiska ursprung. Så här skrev Torstensson inför uruppförandet:

"Som vi alla vet smälter den arktiska isen. Sommaren 2008 var den första sommaren på mer än hundrausen år utan ett sammanhängande istäcke. Så även om det inte var tänkt så från början,

Klas Torstensson Foto: Erik van Gurp

blev mitt stycke Polarhavet till ett minnesmärke över en svunnen tid."

Den svaga, knappt hörbara vinden som avslutar Polarhavet, har när sista delen – Himmelen – börjar, genomgått en transformation. Vinden har nu blivit till en mycket långsam dyning, som om havet håller på att stillna helt. Stråkmusikerna spelar med stråken mot instrumentkroppen, och producerar ett brusljud som också påminner om en långsam in- och utandning. Men snart

hör vi rörelser uppåt genom orkestern, upprepade och envetna. Som om målet – alltså himlen – vore mindre intressant än resan dit.

Tre inspirationskällor bör nämnas, alla från bildkonsten, men från skilda epoker: Anselm Kiefers monumentala verk Am Amfang, Gustaf Dorés Himmelsstegen – ett träsnitt som illustrerar Jakobs dröm ur Första Mosebokens tjuugoåttonde kapitel samt William Blakes Jacob's Ladder.

De tre bilderna har alla "Himmelsstegen" som ämne, men i Kiefers version saknas den jublande stämningen. Hos honom är allt blygrått, tungt och pessimistiskt, färgat av andra världskrigets färor. Knappast den himmelska och naiva lycka som Dorés träsnitt och Blakes akvarell söker åter spegla. I Himmels slutminuter, med klämtande klockor och trumpetsignaler, vill inte heller den jublande stämningen infinna sig. Snarare blir klockklängen till slut tvångsartad och enveten, nästan aggressiv.

Styckets epilog – med speldoseklanger ur synthesizern – ger oss ändå en liten försmak av en möjlig "himmelsk frid". Den lugna andningen (eller var det kanske havets dyning?) från styckets inledning avslutar vår resa – resan uppåt.

I trilogin A Cycle of the North förflyttas blicken från fastlandet, ut över havet, norrut till isvidderna runt nordpolen och därefter uppåt.

"Ett barns fötter på en solvarm stig; en ensam man (kanske nordpolsfararen, ingenjör Andrée ur min opera Expeditionen?) på ett oändligt ishav; en brant väg uppåt – kanske till Himmelen."

Himmelen uruppfördes 2012 av Brabants Orkest och Hans Leenders inom ramen för "Klas Torstensson – composer in residence 2011–12" i Eindhoven.